

Oponentský posudek diplomové práce Radka Suchého – *Schopenhauer a Nietzsche o člověku*

Student Radek Suchý si pro svou diplomovou práci zvolil velmi obšírné téma, čemuž odpovídá i počet odevzdaných stran. Je úctyhodné, kolik materiálu dokázal autor shromáždit, a samozřejmě oceňuji množství práce, která se za tím skrývá. Podrobnější nahlédnutí do textu záhy odhalí, že autorova obeznámenost se Schopenhauerovými a Nietzscheovými texty sahá opravdu velmi daleko a že ve své práci cituje bezmála všechny do češtiny přeložené texty obou myslitelů. Nehrozí zde tedy nějaká jednostrannost či omezenost výkladu způsobená neznalostí některých textů. Až na jednu výjimku, a tou je absence třetí *Nečasové úvahy* v závěrečné kapitole (nepočítáme-li exkurs o paměti). Ačkoli chápu, že hlavní pozornost autor věnoval Nietzscheovým pozdějším dílům, myslím, že text, který popisuje významný vliv Schopenhauera na německou kulturu a vyzdvihuje jej vysoko nad ostatní soudobé autory, by neměl být opomenut, zvláště když se výklad Schopenhauerovy osoby opírá z velké části o Nietzscheovo hodnocení tohoto filosofa. Možná by pak celkový obraz německého pesimisty nevyzníval tak jednostranně negativně. Ale o tom později. Obecně lze říci, že student dosáhl velmi dobré textové znalosti pojednávané problematiky, což si nepochybně zaslouží pochvalu.

Struktura práce

Práce je rozdělena do 15 kapitol a dvou exkursů. První kapitoly se zabývají popisem toho, jak Schopenhauer a Nietzsche chápou vůli, jak toto pojetí ovlivňuje jejich výklad světa a života a jak se vypořádávají s předchozí filosofickou tradicí. Posléze práce přechází k popisu konkrétnějších problémů spojených s člověkem, jakými jsou např. svoboda, morálka, smrt, vztah muže a ženy apod. Toto uspořádání má vnitřní logiku a lze s ním dozajista souhlasit. Další strukturální aspekty práce však už, bohužel, nevyznívají tak jednoznačně. Každá kapitola víceméně monotónně opakuje bipolární zaměření práce – nejprve je nashromážděno to, co k danému tématu říká Schopenhauer, poté to, co k němu říká Nietzsche. Ke komparaci obou dochází poměrně zřídka, a jestliže k ní už dojde, pak výhradně z Nietzscheovy perspektivy. Čtenář se nemůže zbavit dojmu, že jsou zde proti sobě postaveni dva bojovníci, přičemž vítězství je již předem připsáno jednomu z nich.

Práci chybí jednota, jednotlivé aspekty problémů stojí samostatně, a každá kapitola proto působí jako mozaika citací, k nimž je připojen komentář či interpretační glosa. Velké množství odstavců začíná slovy: *nyňi pojednám, nyňi se zaměřím* apod. a jen velmi těžko se hledá spojovací linie, která by výklad vedla. Velké množství citací vůbec považuji za velkou slabinu práce, zejména když je převážná část z nich explicitně ponechána bez komentáře se slovy, aby si o nich čtenář udělal obrázek sám. Tím se dostávám k základní povaze práce, kterou je *omlouvání a odsouvání*. Autor neustále upozorňuje (především v souvislosti s komentářem Schopenhauera) na to, že něco nechápe, že neví, jak na to atd. To lze chápat jako upřímnost, ale také jako alibismus. Je to přiznání k tomu, že 200 předložených stran je pouhým předběžným otevřením problémů, které teprve připravuje vlastní filosofickou práci. Odsouvání (*o tom pojednám později, jinde*) zase naznačuje jistou nekonceptnost, ve velké míře postrádám nějakou formu syntézy na konci kapitol. Možná by tím bylo odsouvání odpadlo a práce by vyznívala o něco sevřeněji.

Komentář

Během četby vychází stále více najevo jedna politováníhodná, avšak zcela zásadní okolnost: autor vůbec nepochopil Schopenhauerův filosofický postoj. Celou práci lze shrnout jako autorův boj s ním,

a co je horší *proti* němu, přičemž si na pomoc nepřilíš čestně přibírá mocného spolubojovníka – Nietzscheho. Hlavní problém vidím ve faktu, že autor nedokáže sledovat Schopenhauerovo střídání perspektiv a metafyzické analýzy zaměňuje s empirickými. Potom je zcela oprávněné, že na mnoha místech nachází paradoxy, s nimiž si neví rady. Tomu odpovídá již zmíněná poslední kapitola před exkursem a také autorovo přiznání, že: „*užíval příslušné Nietzscheovy názory coby kritické reflexe jednotlivých Schopenhauerových postojů.*“ Pokud to chápu správně, tato poslední kapitola je nehorázným pokusem vysvětlit Schopenhauerovu filosofii jako důsledek Schopenhauerova pomatení, resp. jeho šílenství. Ve skutečnosti jde o nedorozumění plynoucí z hlubokého nepochopení.

S Nietzschem je tomu úplně jinak. Na každé stránce, kde je o něm řeč, se mu zcela nepokrytě straní a je zjevné, že u něj neměl autor s pochopením problémy. To jej ale nijak neopravňuje k tomu, aby Schopenhauera tak striktně zavrhl. Spíše měly být ukázány posuny mezi oběma myšlenkovými pozicemi a důvody těchto posunů. To, že v drtivé většině případů oproti Schopenhauerovi souhlasím s Nietzschem není filosofický argument, není to totiž vůbec argument. Ovšem ani v komentáři Nietzscheho se autor nevyhnul nedostatkům, či dokonce chybám. Zmíním jen dvě oblasti, které se případně mohou stát předmětem diskuse u obhajoby. První z nich je pojetí nadčlověka. Nadčlověka nelze v žádném případě ztotožňovat se Zarathustrou, zvláště, když je na určitém místě použit pojem Nietzsche-Zarathustra! Z toho by plynulo, ačkoli to autor jistě neměl na mysli, že Nietzsche sám sebe pasoval do pozice nadčlověka. Vůbec celá interpretace nadčlověka se v příslušné kapitole májí účinkem, neboť se v zásadě o nadčlověku nehovoří. Hovoří se o odmítnutí asketického ideálu a o tom, že si máme vytvořit zdravější tělo, nejlépe tancem. Celý výklad je vágní a naprosto nekonkrétní. Co si má čtenář představit pod harmonickým vyladěním těla s vědomí? To je pouze heslo, bylo by třeba ukázat, jak konkrétně toho dosáhnout, a co by to znamenalo pro náš život.

Druhou oblastí je ctnost. Na straně 107 čteme: „*Tedy ctnostný člověk může být jen takový, který je pevně ukotvený sám v sobě a je plně sám sebou. Takto veškeré jeho jednání je neklamným odznakem jeho pravého charakteru a má hodnotu samo v sobě.*“ Co to ale znamená být sám sebou? Zvláště u Nietzscheho, který stále kritizuje subjekt. Navíc otrocká morálka rovněž formuluje nějaké *sám sebou* a o to Nietzschemu určitě nejde. Zkrátka klouže se tu po povrchu a bude se klouzat, dokud se bude říkat jen staň se sám sebou!, přičemž se tento imperativ bude stavět proti morálce nesobeckosti. Je třeba se vší radikalitou ukázat, co je oním *sám sebou*! A nikoli pouze komentovat, co k tomu řekl Nietzsche.

Celkové hodnocení

Již jsem řekl, že autorova míra znalostí o obou filosofech je obdivuhodná. Interpretace již ale poněkud vážne. U Schopenhauera končí bezradností a na několika místech dokonce rezignací (tím je mu *vlastně* paradoxně dáno za pravdu!), u Nietzscheho by bylo třeba výklad na některých místech prohloubit. Zcela určitě by bylo třeba zapracovat na syntetické stránce práce, tedy na výraznějším vypracování shod a diferencí mezi oběma mysliteli ve vztahu k tomu, co říkají o člověku. Přes veškeré námitky odevzdaný text bezesporu splňuje požadavky na diplomovou práci. K obhajobě navrhuji hodnocení na rozmezí dobře a velmi dobře.

Otázky k obhajobě

Otázka k obhajobě by bylo mnoho. Myslím, že postačí jediná: proč Schopenhauer?

V Neratovicích 9. 6. 2011

Jakub Chavalka